

UNA FACETA CÍVICA POC CONEGUDA D'ORIOI DE BOLÒS

L'Institut d'Estudis Catalans acaba d'organitzar un solemne i interessant acte acadèmic en memòria de l'insigne botànic olotí Oriol de Bolòs i Capdevila (1924-2007), membre de l'IEC, en l'aniversari del seu traspàs. Sis il·lustres professors, amics i col·laboradors seus, sintetitzaren els diversos camps de la seva vasta activitat acadèmica i científica. L'homenatge retut fou realment molt complet. Tanmateix, atès que jo havia estat testimoni d'una activitat del doctor Bolòs a la qual ningú no féu referència —cosa ben explicable, com es veurà—, he pensat que valia la pena de relatar-la.

A les acaballes de 1961, un grup d'intel·lectuals catalans antifrancistes intentà promoure una àmplia mobilització ciutadana per reflexionar sobre els antecedents immediats, la situació present i les perspectives de la cultura catalana, que a tots ens preocupava. No cal dir que, atès el context repressiu de l'època, la iniciativa s'havia d'emprendre amb prudència i, de fet, clandestinament. Com que el projecte requeria un important esforç col·lectiu, de seguida es va pensar en una Comissió Organitzadora d'Honor, integrada per les figures més rellevants de les arts, les lletres i les ciències del país, inequívocament catalanistes, que servís de referent per a la ciutadania i per als professionals que hi haurien de participar. Al mateix temps, es constituí una Comissió Executiva que havia d'organitzar i dirigir el projecte. El nucli promotor inicial era integrat pel crític i pedagog Joan Triadú, l'arquitecte i urbanista Oriol Bohigas, el filòleg i escriptor Jordi Carbonell, el crític i editor Josep Maria Castellet, l'historiador Josep Fontana, el professor i historiador de la literatura Joaquim Molas, i el poeta i assagista Francesc Vallverdú (aquest, per ser el més jove de tots, feia de secretari). Formaven part d'aquest grup, com a representant del País Valencià, l'assagista i historiador Joan Fuster, i de les Illes, el poeta i periodista Josep Maria Llompart. Una de les primeres tas-

ques d'aquest nucli inicial fou la d'eixamplar la Comissió Executiva amb dos noms que havien de reforçar uns àmbits culturals que no estaven prou representats en l'organització: l'un era el de les ciències i l'altre, el de l'ensenyament bàsic. I així fou com es van incorporar a la Comissió Executiva el botànic Oriol de Bolòs i l'advocat i pedagog Jordi Cots. (Fem un parèntesi: dels onze membres d'aquesta comissió, sis d'ells passaren amb el temps a formar part de l'IEC: Oriol de Bolòs, Jordi Carbonell, Joan Triadú, Joaquim Molas, Jordi Cots i Francesc Vallverdú.)

Com a secretari, a mi em tocà la gratificant missió d'entrar en contacte amb el doctor Bolòs per engrescar-lo a participar en aquest projecte i val a dir que, des del primer moment, es mostrà interessat per la iniciativa i disposat a acceptar la responsabilitat d'integrar-se en la Comissió Executiva. Per cert, en les nostres converses a casa seva —em sembla que van ser dues—, vaig descobrir que el doctor Bolòs era un bon lector de poesia. I com que en aquella època jo ja havia publicat el meu primer llibre, *Com llances* (1961), ell em confessà que se l'havia llegit i que li havia agradat. (Escrivint aquestes ratlles he estat temptat de reproduir les seves paraules literals, un elogi sens dubte desmesurat, però finalment m'hi he resistit per respecte a l'amic difunt i a la confidencialitat.) No puc amagar, però, que aquestes circumstàncies acreixeren dins meu l'afecte i l'admiració que ja sentia per aquest il·lustre savi.

Durant els dos anys i mig que tingueren lloc les reunions d'aquesta Comissió Executiva, sempre a casa de Jordi Carbonell, en alguns moments en una frenètica periodicitat quinzenal, no recordo cap absència del doctor Bolòs, el qual interveïa poc, però estava molt atent a les discussions, no sempre «moderades», dels membres barcelonins de la Comissió (per raons òbvies, ni Fuster ni Llopart no solien assistir a les nostres reunions). Si repassem els noms dels integrants d'aquest òrgan, de seguida ens adonarem que, gràcies a *Serra d'Or*, Edicions 62 i altres plataformes, la majoria eren amics entre ells i es tenien prou confiança. Es comprèn, doncs, que una persona que pertanyia al món científic i acadèmic i freqüentava altres ambients se sentís una mica desconcertada davant algunes discussions. De tota manera, tant per la seva fidelitat al projecte com per les fermes conviccions catalanistes del doctor Bolòs, crec que l'experiència li serví per comprometre-s'hi amb més fermesa.

El Congrés de Cultura Catalana atenyé el seu punt culminant el desembre de 1964 amb unes jornades de debat en què participaren més de quatre-cents congressistes. El dissabte 19 a la tarda i el diumenge 20 al matí tingué lloc la primera discussió «pública» de les ponències. La cloenda de les jornades es féu el mateix diumenge a la tarda i anà a càrrec del doctor Jordi Rubió, sota la presidència d'honor de l'abat Escarré.

Aquest acte, que havia estat concebut com «l'engogada» dels debats del Congrés, de fet en fou el cant del cigne. Després de quasi tres anys d'activisme insos-

tenible en les condicions adverses de la clandestinitat, la Comissió Executiva se sentí incapaç de seguir endavant. Tots plegats vam comprendre que un projecte de la magnitud d'un Congrés de Cultura Catalana, en aquelles circumstàncies polítiques, era de moment utòpic.

Així fou com vaig deixar de relacionar-me amb el doctor Bolòs. I segurament pel fet d'haver compartit amb ell una experiència, al capdavant pionera —no oblidem que molts recursos humans i materials d'aquella temptativa contribuïren als bons resultats del gran Congrés de 1975-1977—, vaig sentir una gran alegria quan ens vam retrobar, anys més tard, a l'Institut.

FRANCESC VALLVERDÚ
Membre de l'Institut d'Estudis Catalans